

ИСТОРИЯ НА КНИГАТА
BOOK HISTORYВЕСТНИК „НОВИ ДНИ“ КАТО ИНСТРУМЕНТ НА
НАЦИОНАЛНАТА ПРОПАГАНДА НА ДИРЕКЦИЯТА ЗА
ОБЩЕСТВЕНА ОБНОВА

Мила Кръстева

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: *Деветнадесетомайският преврат предизвиква редица промени в държавното управление на България. До третото десетилетие на XX век са провеждани множество пропагандни кампании, с които да се спечели общественото доверие, но събитията от 19 май 1934 г. налагат да бъде създадена първата централизирана българска пропагандна институция – Дирекцията за обществена обнова. Сред основните инструменти за легитимиране на новата институция е вестник „Нови дни. Утринен всекидневник“. На базата на цялостен преглед на течението на ежедневника, в настоящата статия са представени изводи за влиянието му върху читателската аудитория и в частност, за изграждането на положителен образ на Дирекцията за обществена обнова.*

Ключови думи: *пропаганда, периодичен печат, Деветнадесетомайски преврат, Дирекция за обществена обнова.*

След Деветнадесетомайския преврат времето на епизодичните пропагандни акции отстъпва на десетилетие, в което пропагандата се превръща в основен елемент от дейността на политическия елит в България. Държавният преврат е внимателно подготвен в периода октомври 1933 – април 1934 г. от политическия кръг „Звено“ и Военния съюз с помощта на армията.

В девет часа сутринта на 19 май 1934 г. Кимон Георгиев е поканен на аудиенция в царския дворец. Цар Борис III е принуден да подпише поредица предварително подготвени укази за разпускане на Народното събрание, назначаване на ново правителство начело с Кимон Георгиев, окрупняване на окръзите в страната, сливане на няколко министерства, уволнение на някои висши офицери и пр. (Nedev, 2007 : 271–276).

Събитията от месец май 1934 г. подсказват, че преди извършването на преврата е направен план за създаване на официална пропагандна институция, която да започне своята целенасочена дейност непосредствено след овладяването на властта.

С Указ № 16 на цар Борис III от 7 юни 1934 г. се създава първата българска пропагандна институция – Дирекция за обществена обнова (ДОО). Новосъздадената дирекция (т. нар. Обнова) започва издаването на поредица от книжки и брошури с пропагандно съдържание, които да представят целите и задачите ѝ. В книжката „Три месеца управление 19 май – 19 август“ се изтъква, че ДОО ще се ръководи от лозунга „*Не закони, а хора!*“ като на преден план се извежда английската държавна философия. Във връзка с това пропагандните усилия се съсредоточават върху организирането на духовните и политическите сили, които да подкрепят новото държавно управление (Tri mesetsa upravlenie, 1934 : 85–86).

Дейците на българската пропаганда вземат решение да популяризират идеите си както с книги и брошури, така и посредством собствен ежедневник.

На 24 август 1934 г. излиза от печат първият брой на „Нови дни. Утринен всекидневник“. Той е официално издание на Дирекцията за обществена обнова и цели легитимиране на властта на Деветнадесетомайците. Вестникът се публикува ежедневно в продължение на една година, а обемът му варира от 8 до 16 страници.

Редакцията и администрацията се намират в непосредствена близост до сградата на Народното събрание, в която се помещава Обновата – на ул. „19-ти февруари“ № 1. Редакцията работи непрекъснато и отговаря на денонощна телефонна линия, за да събира и обработва най-новата информация. Стремещт „Нови дни“ да се превърне в най-авторитетното периодично издание, налага своевременно представяне на новините от страната и чужбина.

За да се изгради доверие сред широк кръг от читатели, още в първия брой е пояснено, че ежедневникът „*излиза при близкото сътрудничество на голям брой видни наши общественици, учени, писатели и художници, между които: Александър Божинов, д-р Н. П. Николаев, Йордан Йовков, Елин Пелин, г-жа Анна Каменова, г-жа Мара Кинкел, капитан Христо Стойков, Ангел Каралийчев, Дамян Калфов, Стефан Костов, Иван Кирилов, Михаил Маджаров, Стойчо Мошанов, Йосиф Робев, Димитър Подвързачов, Сирак Скитник, Димо Сяров и мн. др.*“ (Novi dni, 1934, 1 : 2).

Дейците на първата българска пропагандна институция обръщат внимание на множество фактори, които биха осигурили влиянието на „Нови дни“ върху българското общество.

Пропагандата на страниците на периодичното издание се фокусира върху изграждането на положителен образ на новото управление, спечелване на общественото доверие и привличане на съмишленици в столицата и страната.

Темите, застъпени в ежедневику, са основно в сферата на вътрешната и външната политика, финансите, здравеопазването, образованието и културата.

Първи брой на „Нови дни“ започва с пространно интервю на министър-председателя Кимон Георгиев, който представя целите и задачите на своето правителство.

Редовно се проследяват визитите на министрите в страната. Пример в това отношение е обиколката на министъра на вътрешните работи Петър Мидилев (1875–1939) в Шуменско и Бургас (Novi dni, 1934, 2 : 1). Успоредно с визитите на управляващия елит се отразяват и инициативите на Обновата. При специални поводи пропагандните дейци са изпращани в различни градове в страната, за да организират и проведат чествания, изнесат речи и тематични сказки. Забелязва се предпочитание към патриотичните теми, отдаването на почит на национални герои, писатели, художници и общественици. Към статиите често се прилагат и фотографии, които да допълнят текста и да засилят влиянието върху читателите (Novi dni, 1934, 2 : 12).

Друг способ за привличане и задържане на общественото внимание върху „Нови дни“ е обособяването на тематични рубрики, ориентирани към отделни читателски групи. Примери в това отношение са: „Спорт и туризъм“ (Novi dni, 1934, 10 : 5), „Нашето село“ (Novi dni, 1934, 24 : 13), „За деца и юноши“ (Novi dni, 1934, 25 : 9), „Из нашата земя“ (Novi dni, 1934, 62 : 7), „Военна страница“ (Novi dni, 1935, 153 : 9).

Рубриката „Спорт и туризъм“ е ориентирана основно към силния пол от аудиторията и по-конкретно към по-младите мъже в градовете, които имат време и възможност да се посветят на подобни приятни занимания.

От редакцията на пропагандното издание съзнават, че съществена част от българите живеят в селата, в голяма степен сами произвеждат прехраната си и се интересуват от иновативни способности за развитие на своите стопанства. Във връзка с това е създадена рубриката „Нашето село“, която представя действителността в българското село и чрез разнообразни теми привлича интереса на населението извън столицата.

Всички читатели, които имат деца, независимо къде живеят, са привличани с рубриката „За деца и юноши“. Стихотворенията, кратките разкази, загадките и темите за деца се списват от Ангел Каралийчев, Асен Разцветников, Елин Пелин, Калина Малина, Йордан Стубел и други утвърдени автори. Техните произведения не са повлияни от пропагандата на Деветнадесетомайците и представляват интерес за всички, които търсят достъпни забавления за своите деца.

В рубриката „Из нашата земя“ се представят забележителностите в отделните региони в България като се прилагат множество фотографии, които да обогатят впечатленията на читателите. Във всеки брой на

регионален принцип се групират няколко природни и културни забележителности. Например западната и югозападната част на страната са представени с Рилския манастир, Разлог, Пирин, Кюстендилско и Рила (Novi dni, 1934, 62 : 7).

„Военна страница“ представя новостите в армията и техническите достижения във военното дело. Рубриката се използва и за балансирано представяне на военните възможности на отделните европейски държави (Великобритания, Гърция, Франция и др.), без да се поставят пристрастни оценки (Novi dni, 1935, 153 : 9).

Представят се и най-иновативните открития, без да се дават тенденциозни оценки за държавата, която е инвестирала в конструирането и серийното им производство. Вестникът осигурява описания и фотографии на любопитни предмети, сред които е и каска с вграден радиоапарат (Novi dni, 1934, 74 : 8). Именно този вид статии може да се използва при аргументиране на тезата, че официозът на Дирекцията за обществена обнова служи само за национална пропаганда и не засяга интересите на европейските държави, Съединените американски щати и Съюза на съветските социалистически републики.

Трибуната на „Нови дни“ се използва и за популяризиране на благотворителни каузи. Поради краткото съществуване на Дирекцията за обществена обнова и нейния орган организиратите акции се провеждат основно на територията на София. Те са насочени към подпомагане на „софийските бедни“ (Novi dni, 1934, 95 : 12) и почистване на столичните улици (Novi dni, 1934, 104 : 16). Предложените каузи са насочени към обновление на ценностите в обществото и предизвикват интереса на гражданите, въпреки че се провеждат през зимата. Това се забелязва от богатия фотографски материал, приложен към цитираните статии.

На последно, но не по важност, място може да се изтъкне, че дейците на Обновата обръщат внимание и на цената на вестника, която влияе върху разпространението му сред по-широка читателска публика. Тя е символична предвид заплащането на труда през 1934 г. – 1 лв. Годишният абонамент е фиксиран на 280 лв., за да осигури постоянна аудитория. Според данните в Статистическия годишник на Царство България, в периода 1930 – 1934 г. средното брутно дневно възнаграждение за квалифицирани кадри е 83,50 лв. (Statisticheski godishnik na Tsarstvo Bulgaria, 1935 : 169–175).

Може да се предположи, че поддържането на постоянно ниска цена е възможно, тъй като Обновата със своя бюджет, подсигурен от държавната хазна, има възможност да покрива извънредни разходи и да обезпечава разработването на тематични рубрики от специалисти на хонорар (Novi dni, 1934 – 1 : 3).

Прави впечатление, че рекламните карета в периодичното издание също се предлагат на приемливи цени. Забелязва се стремеж за привличане на множество фирми с разнообразна дейност. Създателите на „Нови дни“ гледат в по-далечна перспектива и осъзнават, че един авторитетен ежедневник трябва да има и практическо предназначение. Често се публикуват обяви за работа, а също така възможности за наем и продажба на имоти. Тази полезна информация привлича голяма читателска публика. С времето идеята се доразвива и редакцията започва да публикува курсовете на българския лев към отделни чуждестранни валути (Novi dni, 1935, 259 : 11), разписанието на влаковете от и за София (Novi dni, 1935, 232 : 11), програмите на театри, кина и Радио София (Novi dni, 1935, 254 : 11).

Стремежът за обновяване в пряк и в преносен смисъл продължава и през 1935 г. Вестник „Нови дни“ не показва зараждащата се криза в Дирекцията за обществена обнова, запазва идейната си насоченост, стреми се чрез атрактивни теми, представени на достъпен език и с богат снимков материал, да разшири кръга от съмишленици на новото управление.

На страниците на пропагандното издание все по-често се акцентира върху „новото“. Въпреки че са изминали само няколко месеца от установяването на Деветнадесетомайския режим, се търсят поводи за представяне на обновлението на българските градове. Още в началото на новата година е представен град Търговище след 19 май. Вниманието на читателите се насочва към изграждането на нови пътища, ремонтите на сгради и други дейности по обновяването и благоустрояването на града (Novi dni, 1935, 119 : 16).

Освен на облагородяването на страната, в част от статиите се обръща сериозно внимание на обществените групи и качествата на отделните граждани. Жените са обект на критика, тъй като според дейците на Обновата те не са съпричастни в достатъчна степен към новите процеси в обществото. От редакцията на „Нови дни“ отправят призив към всички жени в България по-активно да се включат в обществения живот, да бъдат отдадени майки, които да възпитават децата си в новите национални ценности (Novi dni, 1935, 124 : 9).

Вестник „Нови дни“ продължава съществуването си след оттеглянето на Кимон Георгиев и заемането на премиерския пост от Андрей Тошев през април 1935 г. Изданието не показва зараждащата се криза в Дирекцията за обществена обнова, запазва идейната си насоченост, стреми се чрез атрактивни теми, представени на достъпен език, и с богат снимков материал да разшири кръга от съмишленици на новото управление.

Продължена е политиката за утвърждаване на безпартийния режим и засилване на позициите на цар Борис III.

Може да се обобщи, че пропагандата на страниците на вестник „Нови дни“ е свързана само с вътрешната политика на България. В разглеждания период не се правят внушения за други европейски държави.

За да се повдигне националният дух, на страниците на утринния всекидневник се отбелязват значимите военни победи на българската войска в началото на ХХ век. В редица броеве от месец февруари се поместват материали, посветени на битката при Булаир (Novi dni, 1935, 138 : 1), (Novi dni, 1935, 139 : 1), (Novi dni, 1935, 140 : 12), (Novi dni, 1935, 141 : 10).

С цел повишаване на националното самочувствие се отбелязват важни събития в българската история, които са формирали ценностите на българския народ. Пропагандните дейци поставят особен акцент върху годишнината от обесването на Васил Левски (Novi dni, 1935, 147 : 16), (Novi dni, 1935, 148 : 3), годишнината от Велчовата завера (Novi dni, 1935, 214 : 8–9), Деня на св. св. Кирил и Методий (Novi dni, 1935, 231 : 9).

Прегледът на цялото течение на вестника показва, че се използват множество форми за въздействие върху отделните групи от българското общество.

Пристъпва се и към конкретни внушения в полза на режима на Деветнадесетомайците. Сред основните теми е управлението на България, като на преден план се извеждат здравеопазването, образованието и културата (Novi dni, 1934, 29 : 8).

За да бъдат привлечени повече идейни съмишленици към Обновата, ежедневно се отразява дейността ѝ. Проследяват се всички промени на директорския пост (Novi dni, 1934, 21 : 1), (Novi dni, 1934, 52 : 1), в програмите на институцията (Novi dni, 1934, 49 : 3), изявите на министър-председателите, министрите и пропагандите дейци в столицата и страната (Novi dni, 1934, 67 : 1–2).

През лятото на 1935 г. единственият сериозен противник на цар Борис III е Военният съюз. Дейците на Деветнадесетомайския преврат заемат антимонархическа позиция и това довежда до разгрома на организацията и структурите ѝ.

В заключение може да се обобщи, че вестник „Нови дни“ оказва влияние за легитимиране на Дирекцията за обществена обнова като инструмент на властта на Деветнадесетомайците. Оценен е като продуктивен от новото държавно управление и по тази причина продължава да се отпечатва след официалното закриване на първата българска пропагандна институция.

Периодичното издание съществува до 31 декември 1935 г. Подтекстът на всички публикувани статии е против политическите партии и парламентаризма (Novi dni, 1935, 411 : 1).

Може да се предположи, че бурната политическа обстановка в България през есента на 1935 г. и опитът за проюгославски преврат от страна на група офицери, начело с Дамян Велчев, пораждат нуждата от авторитетно пропагандно издание, което да влияе на обществото в полза на цар Борис III. След навременното предотвратяване на антимонархическия заговор, освобождаването на Андрей Тошев от министърпредседателския пост и назначаването на първото правителство на Георги Кьосеиванов, обстановката в страната постепенно се успокоява. Започва процес по демократизиране на част от националните институции и пропагандата се превръща във второстепенна сила.

Вестник „Нови дни“ е изпълнил задачите си и преди да бъде компрометиран в обществото, е взето решение за неговото закриване.

ЛИТЕРАТУРА

Недев, Недю. Три държавни преврата или Кимон Георгиев и неговото време. София, Сиела, 2007, с. 271–276.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 1, 24 август 1934, с. 2.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 1, 24 август 1934, с. 3.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 2, 25 август 1934, с. 1.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 2, 25 август 1934, с. 12.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 10, 04 септември 1934, с. 5.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 24, 18 септември 1934, с. 13.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 25, 22 септември 1934, с. 9.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 62, 03 ноември 1934, с. 7.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 74, 18 ноември 1934, с. 8.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 95, 13 декември 1934, с. 12.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 104, 24 декември 1934, с. 16.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 119, 14 януари 1935, с. 16.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 124, 19 януари 1935, с. 9.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 138, 07 февруари 1935, с. 1.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 139, 08 февруари 1935, с. 1.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 140, 09 февруари 1935, с. 12.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 141, 10 февруари 1935, с. 10.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 147, 18 февруари 1935, с. 16.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 148, 19 февруари 1935, с. 3.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 153, 24 февруари 1935, с. 9.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 214, 08 май 1935, с. 8–9.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 231, 29 май 1935, с. 9.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 232, 30 май 1935, с. 11.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 254, 27 юни 1935, с. 11.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. I, бр. 259, 03 юли 1935, с. 11.

Нови дни. Утринен всекидневник. София, год. II, бр. 411, 31 декември 1935, с. 1.

Статистически годишник на Царство България, София, Държавна печатница, год. XXVII, 1935, с. 169–175.

Три месеца управление 19 май – 19 август. София, Дирекция за обществена обнова, 1934, с. 85–86.

REFERENCES

Nedev, Nedyu. (2007). *Tri durzhavni prevrata ili Kimon Georgiev i negovoto vreme.* Sofia, Siela, s. 271-276.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 1, 24 avgust 1934, s. 2.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 1, 24 avgust 1934, s. 3.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 2, 25 avgust 1934, s. 1.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 2, 25 avgust 1934, s. 12.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 10, 04 septemvri 1934, s. 5.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 24, 18 septemvri 1934, s. 13.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 25, 22 septemvri 1934, s. 9.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 62, 03 noemvri 1934, s. 7.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 74, 18 noemvri 1934, s. 8.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 95, 13 dekemvri 1934, s. 12.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 104, 24 dekemvri 1934, s. 16.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 119, 14 yanuari 1935, s. 16.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 124, 19 yanuari 1935, s. 9.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 138, 07 februar 1935, s. 1.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 139, 08 februar 1935, s. 1.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 140, 09 februar 1935, s. 12.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 141, 10 februar 1935, s. 10.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 147, 18 februar 1935, s. 16.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 148, 19 februar 1935, s. 3.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 153, 24 februar 1935, s. 9.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 214, 08 may 1935, s. 8–9.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 231, 29 may 1935, s. 9.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 232, 30 may 1935, s. 11.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 254, 27 yuni 1935, s. 11.

Novi dni. Utrinen vsekidnevnik. Sofia, god. I, br. 259, 03 yuli 1935, s. 11.

Statisticheski godishnik na Tsarstvo Bulgaria, (1935). Sofia, Darzhavna pechatnitsa, god. XXVII, s. 169–175.

Tri mesetsa upravlenie 19 may – 19 avgust. (1934). Sofia, Direktsia za obshtestvena obnova, s. 85–86.

NEWSPAPER “NEW DAYS” AS AN TOOL OF THE NATIONAL PROPAGANDA OF THE DIRECTORATE FOR PUBLIC RENEWAL

Abstract: *The May 19 coup caused a number of changes in the management of Bulgaria.*

Until the third decade of the twentieth century, numerous propaganda campaigns were conducted to gain public trust, but the events of May 19, necessitated the establishment of the first centralized Bulgarian propaganda institution – the Directorate for Public Renewal.

Among the main tools for legitimizing the new institution is the newspaper “New Days. Morning daily”. Based on a comprehensive overview of the daily, in this article, conclusions are presented about its impact on the readership and the building of a positive image of the Directorate for Public Renewal.

Keywords: *propaganda; periodical; the May 19 coup; Directorate for Public Renewal.*

Mila Krasteva, PhD Student,
University of Library Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko shose Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: mila.krv@abv.bg